

INFORMACE KONCEPCE BOJE PROTI ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Mgr. Marek Suchánek, Mgr. Michal Hořejší

Odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra

1. Úvod

Organizovaný zločin představuje pro Českou republiku zásadní bezpečnostní hrozbu. Z tohoto důvodu je nezbytné přijímat průběžně opatření, která jeho aktivity na území státu potlačí. Dne 23. ledna 2008 schválila Vláda ČR usnesením č. 64 *Koncepci boje proti organizovanému zločinu*. Tento dokument byl zpracován odborem bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra a je v souladu s dalšími strategickými materiály a legislativními návrhy. Koncepce byla dlouhodobě konzultována s experty Policie ČR a dalších subjektů a zahrnuje rovněž výsledky odborných studií, týkajících se organizovaného zločinu.

Dokument nahrazuje poslední koncepční materiál zaměřený na boj s organizovaným zločinem – *Aktualizovanou Koncepci boje proti organizovanému zločinu*, která byla přijata usnesením Vlády ČR č. 1044 ze dne 23. října 2000.

Koncepce je rozdělena do tří kapitol, obsahuje také přílohy:

- **V úvodní kapitole** je stručně definován organizovaný zločin a nastíněny jeho aktivity v České republice. Na závěr této kapitoly jsou charakterizována hlavní nebezpečí plynoucí z činnosti organizovaného zločinu na území státu.
- **V druhé části** dokumentu je vyhodnocena dosavadní koncepce boje proti organizovanému zločinu.
- **Ve třetí kapitole** jsou uvedena nová opatření pro boj s organizovaným zločinem a jejich charakteristika.
- **V příloze** materiálu je **přehled nových úkolů**, institucí zodpovědných za jejich realizaci a termíny, kdy mají být jednotlivé úkoly splněny, včetně konkrétních příkladů aktivit organizovaného zločinu a statistické části.

2. Obsah koncepce

Definice organizovaného zločinu

Organizovaný zločin je mimořádným bezpečnostním rizikem, ohrožujícím stabilitu světového hospodářského systému a v případě některých států i systém politický. Cílem organizovaného zločinu je dosažení maximálního zisku při vynaložení minimálních nákladů, a to zisku nejen materiálního, ale například i ve formě společenského a politického vlivu. Pro organizovaný zločin je typické soustavné páčání koordinované závažné trestné činnosti i aktivit, které tuto činnost podporují, zločineckými skupinami nebo organizacemi. Tyto organizace mají většinou vícestupňovou vertikální organizační strukturu.

K základním znakům této formy kriminality náleží:

- trvající spolupráce více osob, z nichž každá má pevně stanovené specifické úkoly,

- páčání závažné trestné činnosti s úmyslem získat prospěch, nebo moc,
- vysoká profesionalita, tj. stabilita, koncepčnost, důkladná příprava akcí, konspirace, disciplína, přísně stanovené normy chování a kontroly, dokonalé vybavení.

K dalším znakům organizovaného zločinu patří následující body:

- koncentrace moci v rukou vůdce skupiny organizovaného zločinu,
- používání násilí nebo jiných prostředků zastrašování uvnitř skupin, mezi skupinami i vůči okolnímu prostředí,
- využívání kontaktů na veřejné činitele, veřejnou správu, orgány zabývající se prosazováním práva, ekonomiku a sdělovací prostředky. Tyto kontakty slouží k zajišťování vlastních zájmů prostřednictvím spolupráce, kompromitování, korupce, nátlaku,
- snaha získat potřebné informace a využít je pro zvýšení zisků a snížení rizik,
- snaha o ovládnutí určité oblasti (geografické a/nebo určitého typu „podnikání“),
- aktivity na mezinárodní úrovni.

Projevy organizovaného zločinu v České republice

Podle expertních odhadů operuje na území České republiky asi 50–70 skupin organizovaného zločinu, které mají asi dva tisíce členů. Tyto odhady je nutné vnímat jako nepřesné, neboť počet příslušníků skupin organizovaného zločinu na území státu se neustále mění (např. z důvodů migrace, úmrtí, zanechání nelegální činnosti atd.). Plně rozvinutých skupin s hierarchickou třístupňovou strukturou, kdy mezi nejvyšším vedením a řadovými členy je ještě několik podskupin (tzv. střední článek) je něco přes jednu třetinu. Přibližně polovinu členů tvoří externisté, kteří jsou přizvááni, aby zajišťovali specifické úkoly. Odhaduje se, že asi 15 % členů tvoří ženy.

K typickým činnostem organizovaného zločinu na území České republiky náleží především výroba, pašování a distribuce drog, daňové podvody, útok na státní majetek, organizování prostituce a obchod s lidmi, organizování nelegální migrace, padělání měny, zboží a porušování autorských práv, praní špinavých peněz, vydírání a vybírání poplatků za „ochranu“, korupce, padělání, mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami, organizované krádeže automobilů, bankovní podvody a loupeže.

Zločinecké organizace působící v České republice jsou obvykle v přímých vazbách na zahraničí a jejich činnost se tak odvíjí od aktuálních trendů mezinárodního organizovaného zločinu. V rámci České republiky se dlouhodobě etablovaly skupiny organizovaného zločinu z oblasti bývalého Svazu sovětských socialistických republik (zejména ruského, ukrajin-

ského, arménské, gruzínského, čečenského a dagestánského původu), balkánských států (především albánského, bulharského a rumunského původu) a z Asie (zejména vietnamského a čínského původu). Pro páchání své trestné činnosti běžně využívají zahraniční skupiny občany ČR.

Domácí skupiny organizovaného zločinu působí dlouhodobě a jsou schopné ovlivňovat veřejný život, ekonomickou sféru, legislativní proces (zákonný i podzákonný proces) a státní správu České republiky. Po roce 1989 upevnil domácí organizovaný zločin své pozice s cílem získat či legalizovat nabytý majetek. Domácí organizovaný zločin je přímo napojen na zahraniční zločinecké struktury, s nimiž úzce kooperuje. Typické je prolínání závažné hospodářské trestné činnosti s trestnou činností násilnou. Domácí skupiny organizovaného zločinu disponují dobrými kontakty do státní správy a tyto aktivně využívají. **Vysoké částky jsou věnovány na korupci,** která má organizovanému zločinu zajistit řadu výhod (např. informace o zásahu policie nebo celníků, urychlené provedení administrativního úkonu a lobbing). Ve stále větším měřítku jsou zaznamenávány snahy skupin organizovaného zločinu ovlivňovat průběh vyšetřování případů, týkajících se aktivit těchto skupin. Z hlediska bezpečnostních rizik byl indikován velmi nebezpečný fenomén spočívající ve **využití korupce a propojení s orgány státní správy.** Uvedený fenomén může zásadním způsobem ohrožovat bezpečnostní situaci státu a důvěru ve státní instituce. Je rozhodně trendem, ve kterém budou skupiny organizovaného zločinu, zejména pro jeho efektivitu, pokračovat a podporovat jeho další vývoj.

Organizovaný zločin v České republice již pronikl do ekonomické sféry. Restrukturalizace, která se uskutečnila v České republice v průběhu 90. let XX. století zejména formou privatizace a restituce vlastnických vztahů, se stala příležitostí pro aktivity organizovaného zločinu v této oblasti. Proběhla řada pochybných konkurzů, „tunelování“ podniků a bank, podvodných výběrových řízení spojených s korupcí. Byla rovněž zaznamenána existence (a nezřídka i likvidace) tzv. „bílých koní“.

Závažná hospodářská a finanční kriminalita ohrožuje řádné fungování ekonomických procesů v České republice. Narůstající měrou se v kauzách objevuje mezinárodní prvek – pachatelé se sdružují s osobami působícími ve více státech. Značné riziko představuje snaha především domácího a ruskojazyčného organizovaného zločinu pevně se etablovat v ekonomické sféře České republiky a získat zázemí ve sféře politické s výhledem na **získání vlivu ve strategických hospodářských odvětvích.**

Daňová kriminalita se soustřeďuje zejména do oblasti nepřímých daní (spotřební daň, daň z přidané hodnoty). Časté jsou případy nelegální výroby alkoholických nápojů z nezdaněného lihu a nelegální výroba či dovoz tabákových výrobků. Využívány jsou společnosti s daňově uznatelnou ztrátou z předchozích zdaňovacích období, kdy pachatelé cíleně připravují společnost s velkou ztrátou, která je pak cenným artiklem pro ziskové společnosti. Dále jsou využívány legislativní změny ve vedení účetnictví, např. rozdíl v účtování mezi daňovou evidencí a účetnictvím.

Značné finanční škody pro stát znamenají daňové úniky v oblasti pohonných hmot a paliv (podvodné machinace s uhlovodíkovými palivy nezatíženými spotřební daní, zneužití institutu podmíněného osvobození od daně při dovozu). Stále přetrvává problém existence nepřehledných řetězců firem. Daňová trestná činnost má stále spíše „tuzemský charakter“, byť již byl zjištěn mírný nárůst počtu případů podvodného vykazování dodání zboží do jiné země Evropské unie a následného uplatňování osvobození od daně z přidané hodnoty, ačkoliv zboží bylo ve skutečnosti prodáváno na našem území.

Oblastí postiženou hospodářskou kriminalitou a často také korupčním jednáním, jsou **veřejné zakázky,** které jsou

v řadě případů zadávané na základě zmanipulovaných výběrových řízení. Byly zaznamenány další případy zneužívání dotací státu a prostředků z rozpočtu Evropské unie.

Dále jsou zjišťovány **„klasické podvody“**, úvěrové podvody, porušování povinnosti při správě cizího majetku, zneužívání důvěrných informací v obchodním styku, neoprávněné držení platební karty, trestné činy proti měně atd. Problém představují fiktivní převody společností. Byly zaznamenány případy padělání bezhotovostních platebních příkazů peněžních ústavů a také první případy nelegálního odčerpávání finančních prostředků z bankovních účtů klientů na území státu, tzv. „phishing“.

Své enormní zisky investuje organizovaný zločin do nákupů luxusního spotřebního zboží, automobilů, nemovitostí, hotelů a starožitností. Je velmi pravděpodobné, že **značné finanční sumy investované cizími státními příslušníky (především pak podnikateli z území bývalého Sovětského svazu) mají původ v trestné činnosti, která byla spáchána mimo území České republiky.**

Organizovaný zločin hledá nové možnosti dalšího zvyšování svých zisků. Ve vzrůstající míře se podílí na **zneužívání moderních technologií,** zejména internetu. Tyto aktivity již byly pozorovány také v České republice. V rámci celé Evropské unie dochází k rozsáhlému porušování autorských práv či padělání zboží.

Organizovaný zločin vykazuje řadu styčných ploch a podobných rysů s terorismem. Zásadní rozdíl spočívá v tom, že pro organizovaný zločin je hlavním cílem dosahovat maximálního zisku s minimálním rizikem, zatímco pro terorismus jsou primárním motivem ideologické či politické pohnutky. Nicméně nelze podcenit rizika vyplývající z možné spolupráce organizovaného zločinu s teroristickými organizacemi. Někteří teroristé jsou bývalí členové skupin organizovaného zločinu, kteří byli zrekutováni teroristickými organizacemi. Vzájemná spolupráce by mohla být výhodná pro teroristické skupiny i pro organizovaný zločin. Organizovaný zločin by mohl poskytovat teroristickým skupinám servisní služby (např. pomoc při nelegální migraci), což by pro něj mohl být další výnosný zdroj financí.

Nedávné zkušenosti z řady „starých“ členských států EU rovněž ukazují, že **teroristé k financování svých aktivit využívají kromě legální výdělečné činnosti také různé druhy kriminálních aktivit.**

V obecné rovině lze konstatovat, že **některá opatření primárně určená k boji s organizovanou kriminalitou jsou rovněž využitelná k prevenci a potírání terorismu.** Česká republika je nejen tranzitním místem, ale i prostorem pro krátkodobý pobyt osob podezřelých z napojení na teroristické skupiny, jejich podpůrné organizace nebo pro jednotlivce s radikálním zaměřením.

V České republice se otevřeně neprojevuje žádná z mezinárodních teroristických organizací. Teroristické struktury se mění v systém malých teroristických buněk a obtížně odhalitelných sítí operujících v rámci společného a prostupného evropského prostoru, jehož součástí je i Česká republika.

Charakteristickým rysem **vražd,** provedených v rámci aktivit skupin organizovaného zločinu, je skutečnost, že jejich vlastní provedení není primárním cílem pachatelů, ale jedná se o nevyhnutelný sekundární produkt přešlé trestné činnosti. Cílem je zakrýt trestnou činnost, ať již odstraněním nepohodlných svědků či spolupachatelů, nebo boj mezi jednotlivými skupinami o sféru vlivu. Převážně se jedná o vraždy provedené na objednávku, kdy mezi vykonavatelem a poškozeným neexistuje žádný vztah. Část vykonavatelů tvoří cizí státní příslušníci, kteří po spáchání trestného činu opouštějí území republiky. Důležitý je fakt, že se samotní poškození rovněž mnohdy dopouštějí závažné trestné činnosti. Uvedené skutečnosti velmi znesnadňují vyšetřování těchto trestných činů. Okolí postiže-

ných o jejich aktivitách odmítá vypovídat z obavy o svůj život, ale především z obavy o svou vlastní kriminalizaci. Dochází k situacím, kdy **oběť, pachatelé i svědci násilné činnosti jsou příslušníci podsvětí**. Lze předpokládat, že u části vražd z prostředí organizovaného zločinu nebylo zjištěno jejich spáchání, ani nebyly odhaleny. Tyto vraždy tedy nejsou zahrnuty do statistik Policie ČR. Způsob provedení vražd je na vysoce profesionální úrovni. **Počet vražd a brutalita jejich provedení souvisí, mimo jiné, se vzrůstajícími aktivitami organizovaného zločinu na území České republiky.**

Skupiny organizovaného zločinu využívají služeb externích poradců (zejména v oblasti právního či ekonomického poradenství). Typická je snaha prosadit své záměry pomocí lobbyingu či dosadit příznivé osoby do struktur rozhodovacího procesu. K servisní činnosti pro skupiny organizovaného zločinu jsou ve zvyšující se míře využívány dosud bezúhonné osoby, které jsou kooptovány do jednotlivých organizačních struktur zločineckých uskupení. Motivací pro tyto osoby je především touha po rychlém a snadném zisku.

Organizovaný zločin představuje vážný a rozsáhlý problém. **Nelze přesně stanovit škody, které svou činností České republice způsobuje; lze však předpokládat, že rozsah škod bude značný.** Negativní působení organizovaného zločinu se projevuje nejen v oblasti hospodářské, ale způsobuje též vážné, obtížně kvantifikovatelné sociální problémy (např. utrpení žen nucených k prostituci, kriminalita drogově závislých).

Obecně lze za hlavní prvky, které umožňují rozmach organizovaného zločinu označit korupci ve veřejné správě, nedostatečnou nebo slabou legislativu, slabé orgány činné v trestním řízení a malou transparentnost financování soukromých institucí (např. některých podniků a neziskových organizací).

V případě nedostatečného boje proti organizovanému zločinu v České republice hrozí zejména:

- další průnik organizovaného zločinu do státní správy a samosprávy s cílem přímo ovlivňovat rozhodovací procesy a ovládnout státní majetek, finance a moc,
- průnik organizovaného zločinu do médií,
- postupný nárůst případů sofistikované ekonomické kriminality,
- ohrožení bezpečnosti a majetku obyvatel České republiky.

Z dlouhodobějšího hlediska by mohlo v případě neúspěšného boje s organizovaným zločinem České republiky hrozit:

- možnost propojení aktivit některých skupin organizovaného zločinu s teroristickými skupinami,
- snížení prestiže České republiky v zahraničí a s tím spojené dopady např. v rovině ekonomické, diplomatické,
- pokles důvěry obyvatel České republiky k institucím státu,
- nárůst preferencí/volebních zisků antisystémových politických subjektů.

Ve třetí kapitole Koncepce jsou uvedena nová opatření pro boj s organizovaným zločinem a jejich charakteristika. Pro potřeby článku byly zvoleny nejdůležitější pasáže z této kapitoly (viz níže).

Návrhy opatření k boji proti organizovanému zločinu v České republice

Zefektivnění práce Policie ČR v oblasti boje s organizovaným zločinem

Ke splnění v Konceptu zadaných úkolů je nutné zefektivnit práci Policie ČR v oblasti boje s organizovaným zločinem.

Cílem je především koordinovat postup a racionální dělbu práce, aniž by docházelo ke zbytečným duplicitám. Klíčové je vzájemné předávání informací mezi jednotlivými útvary a organizacemi, vytváření společných pracovních týmů, analyzování aktuálních trendů v oblasti organizované kriminality. Sjednocení analytické činnosti a společné vyhodnocování informací povedou k prohloubení spolupráce, zjednodušení výměny informací a ve svém důsledku k zefektivnění boje s organizovaným zločinem.

Konkrétní úkoly:

Úkol č. 1. Zefektivnit činnost útvarů Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR v boji proti organizovanému zločinu.

Úkol č. 2. Vypracovat návrh na úpravu aktivit Útvaru zvláštních činností.

☛ Ochrana zástupců orgánů České republiky zabývajících se prosazováním práva a vyšetřujících případy organizované kriminality. Ochrana svědků závažné trestné činnosti

Organizovaný zločin disponuje značnými prostředky, které mu umožňují vyvíjet silný tlak na příslušníky Policie České republiky, státní zástupce a soudce. Současný stav znesnadňuje ochranu policistů, státních zástupců a soudců zabývajících se problematikou závažných forem kriminality. Z tohoto **důvodu je nezbytné přijmout adekvátní opatření na posílení ochrany uvedených osob před různými formami útoků ze strany skupin organizovaného zločinu.**

Efektivní boj proti organizovanému zločinu je komplikován skutečností, že při vyšetřování trestné činnosti zločineckých společenství či organizovaných skupin se tradiční vyšetřovací metody jeví často jako nedostatečné, neboť trestná činnost těchto skupin se vyznačuje větší sofistikovaností oproti ostatní trestné činnosti. Využívání mechanismů podporujících větší motivaci svědčit proti pachatelům závažné trestné činnosti bude užitečným nástrojem k proniknutí do struktury zločinecké organizace, jejímu rozbití a odhalení její trestné činnosti.

Je třeba **přijmout legislativní opatření k zajištění personální bezpečnosti policistů, státních zástupců a soudců.** V dané souvislosti je nutné se zaměřit na zavedení fungujícího systému evidenční ochrany určených osob (jako u zpravodajských služeb) a vynětí nebo speciální režim v rámci zákona o střetu zájmů.

Nejprve bude nutné posílit evidenční ochranu vybraných policistů, státních zástupců a soudců. V případě policistů například výrazně zrychlit předávání informací o jejich lustracích a jejich ochranu v evidenčním – personálním systému Ministerstva vnitra (EKIS II).

Pro podepisování úředních záznamů (záznamů o podání vysvětlení, protokolů o výslechu či jiných úkonech) policisty, kteří jsou zařazeni na úseku boje proti organizovanému zločinu, bude využit systém kódových označení přidělených těmto policistům, kdy by parita kódu a osoby zůstávala pod utajením podchycena vždy na příslušném útvaru (např. formou rozkazu ředitele).

Ochrana identity agenta je podle platné právní úpravy zajištěna ustanovením § 55 odst. 2 trestního řádu, tzn. že agent v trestním řízení vystupuje pod smyšleným jménem a příjmením a jeho pravé jméno, příjmení a další osobní údaje se vedou odděleně od trestního spisu a seznamovat se s nimi mohou jen orgány činné v trestním řízení, které v dané fázi řízení vedou. Tato úprava však umožňuje ukončení této ochrany v případě, že pominou důvody pro utajení. Posouzení takové skutečnosti však zásadně náleží do kompetence toho orgánu činného v trestním řízení, který řízení momentálně vede, to znamená, že pokud se jedná o řízení před soudem, posuzuje tyto důvody soud, který pak rozhodne, že policista bude vyslýchán bez utajení své podoby a totožnosti. V minulosti tak byla v souladu s nálezem Ústavního soudu České republiky odtajněna pravá

totožnost a podoba utajených policistů přímo v soudní síni, přestože bylo těmto policistům ze strany obžalovaného vyhrožováno smrtí. Odtajněním vzniklo pro policisty reálné nebezpečí v podobě ohrožení nejen jejich života a zdraví, ale také jím blízkých osob. A to přímo ze strany obžalovaného, případně dalších osob. Nepominutelná je však také ta skutečnost, že odtajněním dochází v prostředí České republiky, s ohledem na její rozlohu a počet obyvatel, k ohrožení, resp. znemožnění další činnosti policisty jako agenta, který je tak v kriminálním prostředí identifikován, navíc ale může dojít k ohrožení či ztížení jiných již probíhajících trestních řízení, v nichž agent rovněž působil. Proto je v současnosti rozpracováno hned několik materiálů, jejichž cílem mimo jiné je včlenit do právního řádu posílení prvků ochrany agenta.

Je nutné nastavit důkazní situaci převážně na svědectví osob zapojených do utajované operace, ale primárně využívat objektivní, nejlépe technické důkazní prostředky, to znamená především dokumentovat celý průběh předstíraného převodu tak, aby vlastní svědectví osob zapojených do převodu nemuselo mít rozhodující vypovídající hodnotu.

Součástí přijímaných opatření bude i preciznější úprava „beztretnosti“ agentů, již je možné řešit například negativním výčtem trestných činů (těch, kterých se v žádném případě nesmí dopustit), a to zejména proti životu, zdraví. Cílem uvedených opatření je vytvoření odpovídajících podmínek pro práci policistů pohybujících se v zájmovém prostředí. Rovněž bude nutné zvýšit ochranu osob provádějících předstíraný převod i osob zúčastněných na těchto skrytých operacích.

V souvislosti s trestním řízením lze sledovat rostoucí trend, kdy **tlumočníci** některých „exotických“ jazyků odmítají spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. V převážně většině případů se jedná o trestní řízení ve věcech organizované kriminality určitých komunit, kdy je tlumočnickům ze strany podezřelých vyhrožováno újmou na zdraví či životě, pokud budou nápomocni orgánům činným v trestním řízení. Tlumočník však, bez ohledu na to, že je vystaven reálnému nebezpečí, nemá nárok na to, aby byl tzv. chráněnou osobou podle § 55 odst. 2 trestního řádu, tzn. aby vystupoval v řízení se skrytou identitou. Tento fakt velmi komplikuje úspěšné vedení trestního řízení, navíc tlumočnicků těchto jazyků je relativně malý počet a je pak obtížné tlumočení zajistit. Je proto nutné vypracovat na základě podkladů získaných od policejních složek analýzu, jejíž cílem bude stanovit potřebu systémového řešení.

Efektivní boj proti organizovanému zločinu je komplikován skutečností, že při vyšetřování trestné činnosti zločineckých společení či organizovaných skupin se tradiční vyšetřovací metody jeví často jako nedostatečné, neboť trestná činnost těchto skupin se vyznačuje větší sofistikovaností oproti ostatní trestné činnosti. **Využívání mechanismů podporujících větší motivaci svědčit proti pachatelům závažné trestné činnosti bude užitečným nástrojem k proniknutí do struktury zločinecké organizace, jejímu rozbití a odhalení její trestné činnosti.** Vystoupením některých osob ze zločinecké organizace dojde ke zmenšení síly a vlivu této organizace a tito bývalí členové budou rovněž významně přispívat k zamezení dokonání trestného činu.

Zavedení těchto mechanismů vychází z principu, že zájem státu na rozbití zločineckých struktur (do nichž je v důsledku jejich organizace a závazku mlčenlivosti obtížné proniknout) převyšuje zájem státu na postihu jednotlivce, který se přímo nebo nepřímo na trestné činnosti podílel a který umožnil odhalení a usvědčení pachatelů, často i organizátorů a řídicích osob skupin organizovaného zločinu.

Princip navrhovaného mechanismu bude spočívat například v tom, že při splnění relativně přísných, přesně vymezených podmínek, bude možné nabídnout určité úlevy obviněnému, který je ochoten poskytnout informace vedoucí k objasnění závažné organizované trestné činnosti, vydat prospěch získaný

trestným činem a nahradit způsobenou škodu. Zmíněné úlevy budou mít formu např. podmíněného přerušování trestního stíhání obviněného, snížení trestu apod. Navrhovaná konstrukce by měla zajišťovat, aby dobrodinná beztretnosti bylo poskytnuto až poté, co obviněný splní všechny zákonem stanovené podmínky. Takovým rozhodnutím bude obviněný motivován k tomu, aby skutečně sdělil veškeré informace a podstatné skutečnosti, včetně potřebných důkazů, které se zavázal poskytnout a navíc splnil i další stanovené povinnosti, zejména vydat prospěch získaný trestným činem a nahradit způsobenou škodu.

Nadále budou pokračovat snahy o změnu trestního řádu ve smyslu zavedení mechanismů podporujících větší motivaci svědčit proti pachatelům závažné trestné činnosti. V případě přijetí tohoto institutu bude nutné precizovat provázání se zvláštní ochranou svědků. Ne vždy však bude možné svědka zařadit do programu zvláštní ochrany.

Konkrétní úkoly:

7.1. Posílení ochrany policistů, státních zástupců a soudců podléhajících se na boji s organizovaným zločinem.

7.2. Posilování opatření umožňujících komplexní ochranu agenta.

7.3. Analýza postavení policistů a jejich informátorů a iniciace případných kroků, které by napomohly odstranit zjištěné nedostatky.

7.4. Analýza četnosti a závažnosti výskytu ohrožení tlumočnicka v rámci trestního řízení a eventuální návrh řešení.

▼ Výnosy z trestné činnosti

Cílem organizovaného zločinu je dosažení maximálního zisku při vynaložení minimálních nákladů. Majetek je nejen cílem, ale zároveň i hlavním prostředkem páchání organizovaného zločinu. Chce-li Česká republika zabránit dalšímu posilování organizovaného zločinu, musí boj s ním směřovat do oblasti zabránění jeho financování. Odčerpání výnosu z trestné činnosti lze mj. považovat za první krok takového boje, za kterým musí následovat další opatření.

Zejména v případě organizovaného zločinu zaměřeného na zisk nestačí pouze odčerpat výnosy z trestné činnosti, ale je zapotřebí důsledně využívat i jiných majetkových trestů, které pachatele postihnou na jeho legálním majetku a mají tak jednoznačně sankční charakter (nejde o pouhé odčerpání toho, o co se pachatel obohatil).

Platná právní úprava připouští **zasáhnout do legálního majetku pachatele** prostřednictvím dvou trestů, a to trestu propadnutí majetku a peněžitého trestu (použití trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty přichází v úvahu jen tehdy, jestliže se prokáže zákonem definovaný vztah mezi majetkovou hodnotou a trestnou činností, přičemž uložení trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty v případě, že pachateli náleží věc nebo hodnota, která je výnosem z trestné činnosti, je pro soud obligatorní). Uložení trestu propadnutí majetku je vázáno na splnění řady přísných podmínek a peněžitý trest je jakousi alternativou, kdy pachatel může zvážit, zda pro něj nebude výhodnější odsedět si pár let ve vězení než zaplatit milionovou částku ze svého majetku.

Trest propadnutí majetku (resp. té jeho části, kterou soud určí), lze podle stávající úpravy uložit, pokud je v konkrétním případě zároveň ukládán výjimečný trest nebo nepodmíněný trest odnětí svobody za závažný úmyslný trestný čin, jímž pachatel získal nebo se snažil získat majetkový prospěch, nebo jej lze uložit za vymezené trestné činy, u nichž je uložení trestu propadnutí majetku dovoleno ve zvláštní části trestního zákona. Stávající právní úprava tak nevyužívá v plné míře možnosti postihnout pachatele na jeho legálním majetku, pokud se trestným činem obohatil nebo měl v úmyslu se jím obohatit. Proto je vhodné rozšířit podmínky uložení trestu propadnutí majetku, pokud jde o propadnutí části majetku tak, aby bylo možné nechat propadnout část majetku pachatele v širším okruhu případů než podle stávající právní úpravy.

Problematika odčerpávání výnosů z trestné činnosti je úzce

spjata s otázkou **prokazování původu majetku**. Je potřeba analyzovat vhodné možnosti a zhodnotit význam, který by mohl přinést některý z institutů, vycházejících ze vzorů v zahraničních úpravách, kupříkladu zavedení povinnosti odsouzeného prokázat původ majetku, zavedení mechanismu státního dohledu nad plněním této povinnosti a přijetí následných opatření k postihu majetku bez prokázání původu. Součástí návrhu by mělo být i určení orgánů příslušných k provádění dozoru a následných opatření.

Efektivní odčerpávání výnosů z trestné činnosti (dále jen výnosů) je závislé i na činnosti a organizaci specializovaných orgánů a útvarů na danou problematiku.

Bude **nutné striktně vyžadovat, aby policie při každé trestné činnosti ověřovala, zda se pachatel nebo jiná osoba tímto činem zároveň neobohatila**, a to zejména formou pravidelných kontrol ze strany nadřízených policejních manažerů.

Dále je zapotřebí průběžně zvyšovat povědomí orgánů činných v trestním řízení o významu a potřebě vyhledávání, zajištění a propadnutí nebo zabránění výnosů z trestné činnosti v trestním řízení.

Je **nutné zintenzivnit spolupráci Policie ČR a jiných státních orgánů**. V rámci jejich působnosti byla uzavřena řada dohod o vzájemné spolupráci při vyhledávání výnosů, k jejich plnému využívání však stále nedochází. Konkrétně by bylo velmi přínosné využívat při vyšetřování trestné činnosti společných týmů, které by podle potřeby byly složeny ze zástupců policie, daňové správy a celní správy, rovněž by mezi těmito orgány měla být zajištěna potřebná výměna informací o podezřelých obchodech, transakcích atd. Dále bude vhodné po vzoru zahraničních zkušeností přispět k vytváření kontaktů s odpovědnými experty jiných státních i nestátních orgánů, pravidelně se setkávat se zástupci peněžních institucí a hovořit s nimi o nových trendech podílnictví a legalizace výnosů, podílet se na školení osob pracujících v oblasti, která by mohla být zneužita k podílnictví nebo legalizaci výnosů atd.

Zefektivnění stávajícího systému zjišťování informací z finančního sektoru (k nimž jsou příslušné orgány oprávněny dle zvláštních právních předpisů) bude znamenat výrazné zlepšení práce orgánů činných v trestním řízení, zejména v souvislosti se zajišťováním peněžních prostředků na účtech. Snaha o vytvoření podmínek pro zefektivnění systému zjišťování informací o majitelích účtů vedených bankami a dalšími finančními institucemi působícími v ČR ze strany oprávněných orgánů (zejména policejních orgánů) je již dlouhodobá. Hlavním cílem těchto snah je nejen zkrácení doby potřebné pro získání potřebných dat z bankovního sektoru, ale také zmenšení okruhu osob, které se o jejich zjišťování dozví. Navrhovaná opatření jsou motivována záměrem snížit bezpečnostní rizika.

Požadovaná změna nemá vést ke zjednodušení podmínek oprávnění k získání těchto informací. Zefektivnění by mělo spočívat ve zjednodušení technického, respektive praktického přístupu oprávněných orgánů k těmto údajům. Tím by měla být zároveň zvýšena i ochrana požadovaných údajů z finanční instituce a osobních údajů konkrétní fyzické osoby (mimo jiné snížením počtu osob, jež se s požadavkem police seznamují). Stejně tak by měl být zajištěn i efektivnější průběh vyšetřování trestné činnosti.

Zřízení či zefektivnění systému by vedle dalšího zkvalitnilo poskytování právní pomoci v rámci mezinárodní spolupráce proti praní peněz. Nezanedbatelný je i efekt na zkvalitnění výběru daní a poplatků, zprůhlednění podnikatelského prostředí a zviditelnění šedých zdrojů ekonomiky. Naplnění požadavku bude výhodné i pro bankovní systém (ochrana před zneužíváním bankovního systému před kriminálními aktivitami).

Konkrétní úkoly:

6.1. Úprava trestu propadnutí majetku tak, aby bylo možné nechat propadnout část majetku pachatele ve větším počtu případů než podle stávající právní úpravy a postihnout tak účinněji legální majetek pachatele.

6.2. Analyzovat možné úpravy povinnosti prokazovat původ majetku.
10.1. Přijetí opatření napomáhajících odčerpávání výnosů z trestné činnosti:

- a) pravidelná kontrola ze strany policejních manažerů nad prověřováním, zda trestnou činností zároveň nebyl získán majetkový prospěch.
- b) zvyšování povědomí státních zástupců a soudců o významu a potřebě vyhledávání, zajištění a propadnutí nebo zabránění výnosů z trestné činnosti v trestním řízení.
- c) realizace dohod o vzájemné spolupráci,
- d) pravidelná setkání se zástupci peněžních institucí,
- e) zřizování společných týmů pro objasňování a vyšetřování.

10.2. Připravit materiál pro jednání Vlády ČR, který bude popisovat možné varianty řešení požadavku na zefektivnění systému zjišťování informací z finančního sektoru oprávněnými orgány.

☛ Úniky informací

Úniky informací, zejména směrem ke skupinám organizovaného zločinu, představují závažný bezpečnostní problém, neboť znesnadňují nebo znemožňují objasnění případů závažné kriminality, ohrožují bezpečnost osob, které se podílejí na vyšetřování aktivit organizovaného zločinu, dále negativně ovlivňují důvěru občanů v orgány České republiky zabývající prosazováním práva (law enforcement bodies) a snižují prestiž České republiky v zahraničí. Z těchto důvodů je nezbytné urychleně přijmout komplexní a systémová opatření, která zabránějí těmto únikům. Komplexní a systémová opatření budou přijata na základě důkladného vyhodnocení stávající praxe.

Konkrétní úkoly:

3. Přijetí opatření, která sníží rizika úniků informací od orgánů zabývajících se prosazováním práva

☛ Předávání informací zpravodajských služeb Policii České republiky ke konkrétním případům organizovaného zločinu

Cílem je prohloubení koordinace a vzájemné součinnosti (spolupráce) policie a zpravodajských služeb, které by zajistilo účinnější společný postup v prevenci a potírání organizovaného zločinu a terorismu. Úsilí bude zaměřeno na posílení, případně nastavení mechanismu a podmínek, za nichž by mělo docházet k výměně informací, a to nejen pasivní součinnosti (tzn. pasivním vyžadováním informace, možným přístupem do databáze), ale i součinnosti aktivní (tzn. aktivní sdělování, předávání informací, jež zajistí jeden orgán a předá jinému orgánu, v případě, že náleží do jeho působnosti). Podporována bude také součinnost ve vzájemném technickém zabezpečení některých postupů a vzájemném využití dovedností. Tyto mechanismy a podmínky budou nastaveny nejen na úrovni organizační, technické, ale pokud vyvstane potřeba i na úrovni legislativní. Již v současné době mechanismy spolupráce existují, ale je možné poukázat na řadu mezer a možností zlepšení. V tomto směru lze zmínit zejména: nesdělování a nesdílení informací, nepřístupnost a nepropojenost databází, obavy z úniku informací či dekonspirace, nevyužívání/nemožnost využívání technické podpory jiného orgánu apod.

Důraz bude kladen na maximální využívání výsledků činnosti zpravodajských služeb v rámci trestního řízení s respektem k ochraně důležitých zájmů zpravodajské služby. Tento postup je již dnes (za splnění zákonných podmínek) možný, nicméně se v praxi využívá stále minimálně.

Konkrétní úkoly:

4. Předávání informací zpravodajských služeb Policii České republiky ke konkrétním případům organizovaného zločinu

☛ Předložení věcného záměru zákona na zavedení správní odpovědnosti právnických osob za protiprávní jednání, k jejichž postihu zavazují mezinárodní úmluvy, týkající

se boje proti organizovanému zločinu, do právního rádu České republiky

Právnícké osoby soukromého práva plní stále významnější roli v moderní společnosti. Tento vývoj přináší i některé negativní jevy. Demokratické společnosti jsou nuceny reagovat na skutečnost, že se zvyšuje počet trestných činů spáchaných ve prospěch právníckých osob a potenciální ohrožení společnosti takovými trestnými činy. Právnícké osoby jsou stále více zneužívány k páchaní trestné činnosti. Struktura právníckých osob (zejména nadnárodních společností) je navíc stále komplexnější, takže není vždy možné prokázat zavinění konkrétního pachatele.

Právnícké osoby musí být z důvodu ochrany společnosti před závažnou kriminalitou také podrobeny pravidlům, která účinně zajistí dodržování práva v příslušných oblastech. Neoddělitelnou součástí mezinárodního boje proti závažným formám zločinu je proto také **prosazování odpovědnosti právníckých osob za trestnou činnost**.

Nyní Česká republika patří mezi několik posledních států EU, které neuplatňují žádnou formu odpovědnosti právníckých osob za jednání, jež jsou u fyzických osob postihována jako trestné činy.

Existující stav je v rozporu s již přijatými mezinárodními závazky, a navíc brání přístupu České republiky k řadě dalších významných mezinárodních instrumentů určených k boji proti organizované a jiné závažné trestné činnosti. České orgány činné v trestním řízení tak nemohou ani náležitě spolupracovat s orgány ostatních států při vynucování práva. Tato skutečnost může vést ke zvýšení atraktivity České republiky pro různé formy organizované mezinárodní kriminality.

Správní odpovědnost právníckých osob v právním rádu ČR (resp. Československa) existuje již od dvacátých let XX. století, dosud se však vztahuje pouze na porušení různých správních předpisů, nikoliv na závažná jednání v oblasti organizovaného zločinu, která mezinárodní smlouvy i právní řád České republiky definují u fyzických osob jako trestné činy.

Z výše uvedených důvodů je nezbytné, aby byla vypracována efektivní úprava odpovědnosti právníckých osob, která by odpovídala základním zásadám českého právního systému, respektovala ústavně zaručená práva a svobody, umožňovala přiměřený, účinný a odrazující postih činnosti, která je u fyzických osob postihována jako trestný čin, a v neposlední řadě také adekvátní mezinárodní spolupráci v boji proti zločinu. Je přitom možné vycházet z řešení, která přijaly jiné evropské země.

Konkrétní úkoly:

8. Předložení věcného záměru zákona na zavedení správní odpovědnosti právníckých osob za protiprávní jednání, k jejichž postihu zavazují mezinárodní úmluvy, týkající se boje proti organizovanému zločinu, do právního rádu České republiky

☛ Závažná hospodářská trestná činnost

Závažná hospodářská trestná činnost způsobuje značné škody České republice. V rámci zkvalitnění boje proti skupinám organizovaného zločinu působících na území České republiky je nutné souběžně a koordinovaně prověřovat hospodářskou a násilnou trestnou činnost. V případě neúspěchu lze očekávat další případy, kdy domácí zločinecké struktury budou pokračovat v závažné hospodářské trestné činnosti propojené do trestné činnosti násilného charakteru.

V rámci celé Evropské unie dochází k **rozsáhlému porušování autorských práv či padělání zboží**, na něž se zaměřuje také organizovaný zločin, který má stále silnější vazby na distribuční organizace v členských zemích Evropské unie. Tyto aktivity souvisí s dalšími problémy, jako je využívání dětské práce nebo nebezpečnost takto vyráběného zboží (např. hraček či léků).

Porušování autorských práv, padělání zboží a jeho prodej nadále představují značné finanční ztráty pro stát, ohrožení domácích výrobců a v mnoha případech též zdravotní riziko pro obyvatele České republiky. V dané souvislosti je klíčové další zefektivnění postihů této formy kriminality, včetně důsledných a citelných finančních postihů pro pachatele.

Daňové trestné činy úzce souvisí s řadou dalších trestných činů. **Daňová kriminalita** vykazuje stále častěji rysy organizované trestné činnosti a vzhledem k novým formám již ztrácí tuzemský charakter.

Daňová kriminalita úzce souvisí s trestnou činností v oblasti padělání zboží a porušování autorských práv a dále pak s problematikou krácení spotřebních daní z lihu a z tabákových výrobků, daní z přidané hodnoty, daní z příjmu podle § 148 tr. zákona, jakož i porušování předpisů o nálepkách k označení zboží podle § 148a tr. zákona. Tržnice jsou mnohdy vhodným prostorem pro odbyt nelegálně vyrobených alkoholických nápojů z nezdaněného lihu a nelegálně vyrobených či dovezených tabákových výrobků. Tato trestná činnost je stále více organizována, a to i v mezinárodním měřítku. Nasvědčují tomu odhalované způsoby páchaní této daňové kriminality, ať už vytváření nepřehledných řetězců firem, zapojení tzv. bílých koní, opatřování falešných daňových dokladů, dodacích listů a faktur zahraničních firem, falšování celních povolení, organizování této činnosti ze zahraničí, předstírání vývozu zboží do zemí EU i tzv. třetích zemí a lákání nadměrných odpočtů.

Další citlivou oblastí daňové kriminality představují machinace s daní z přidané hodnoty. Se vstupem České republiky do EU se zvětšil prostor, kde je možno páchat trestnou činnost. Přetrvávají podvodné způsoby vylákání nadměrných odpočtů na základě fiktivního zdanitelného plnění jak formou jednorázových daňových příznání, tak i v rámci běžných podnikatelských aktivit v rámci České republiky a Evropské unie.

Velký vliv na daňovou kriminalitu má průhlednost daňového systému, výše daňového základu a množství daňových výjmek.

Odhalování daňové trestné činnosti a její dokumentování je odborně a časově velmi náročné, neboť trestná činnost v této oblasti je vysoce kvalifikovanou činností, která probíhá často latentně. Ve zvýšené míře je nutná spolupráce Policie ČR s Ministerstvem financí, daňovou správou, celními úřady a dalšími subjekty (např. formou dohod o spolupráci).

Konkrétní úkoly:

9.1. Přijetí opatření umožňujících komplexní postih padělatelů zboží a autorských práv i postih prodejců tohoto zboží.

9.2. Přijetí opatření umožňujících efektivní postih pachatelů daňové kriminality.

☛ Mezinárodní spolupráce

V boji s organizovaným zločinem je klíčová spolupráce se zahraničními partnery, například formou operativní spolupráce, zformováním společných vyšetřovacích týmů, přeshraniční spoluprací, nominováním zástupců policejních útvarů u partnerských složek v zahraničí.

V tomto směru jsou značným přínosem **styční důstojníci Policie České republiky ve státech, jejichž občané se velkou měrou podílejí na organizovaném zločinu na území státu**. Styční důstojníci Policie České republiky mohou zjišťovat cenné informace o skupinách organizovaného zločinu přímo v zemích jejich původu, analyzovat vývojové trendy a včasnou výstrahou chránit území státu před působením organizovaného zločinu z takových států, dále mohou navázat přímé kontakty se zástupci místních orgánů zabývajících se vymáháním práva a zkvalitnit výměnu informací, vedoucí ve svém důsledku k efektivnějšímu postihu aktivit organizovaného zločinu.

Styční důstojníci budou vysíláni na zastupitelské úřady České republiky zřízené na území států, které splňují některá z následujících kritérií – jde o státy:

- a) sousedící s Českou republikou,
- b) jejichž občané se velkou měrou podílejí na páchaní závažné trestné činnosti v České republice,
- c) jejichž občané se velkou měrou podílejí na organizovaném zločinu v České republice a v Evropě,
- d) které patří mezi prioritní zájmy České republiky z hlediska stability a spolupráce,
- e) jejichž občané zaujímají radikální postoje k západní kultuře a mohli by tyto postoje projevit na území státu nebo Evropské unie,
- f) které jsou cílovou destinací většího počtu turistů z České republiky.

Výběr konkrétní destinace se odvíjí od aktuální bezpečnostní situace a priorit útvarů Policie České republiky zabývajících se odhalováním organizovaného zločinu. Zmíněný výběr je prováděn na základě průzkumu odboru mezinárodní policejní spolupráce Policejního prezidia České republiky. Při vyslání styčných důstojníků je nezbytná jistá flexibilita, protože priority České republiky se mohou měnit v závislosti na vývoji mezinárodní i vnitropolitické situace.

Z mezinárodního hlediska mají velký význam analytické informace, které poskytuje Česká republika Evropské unii. V oblasti boje proti organizovanému zločinu se bude v následujících letech zvyšovat **důležitost podkladů, které poskytuje Česká republika Evropské unii pro přípravu výsledných analytických a metodických materiálů**. V tomto směru je nutné zmínit především dokument Hodnocení rizik organizovaného zločinu (Organised Crime Threat Assessment, OCTA), který má za cíl sloužit jako vodítko pro stanovování priorit jednotlivých členských zemí Evropské unie v oblasti boje s organizovaným zločinem. Z tohoto důvodu bude vhodné ustanovit pracovní skupinu, která bude zodpovědná jednak za přípravu jednotných výstupů České republiky vůči Evropské unii v souvislosti s OCTA, jednak za návrhy a realizaci opatření, které vzniknou v reakci na hrozby uvedené v OCTA.

Konkrétní úkoly:

5.1. Jmenování styčných důstojníků Policie České republiky ve státech, jejichž teritorium má bezprostřední dopady na bezpečnostní situaci v České republice, včetně aktivit organizovaného zločinu v České republice.

5.2. Ustavení pracovní skupiny pro koordinaci výstupů České republiky ohledně činnosti organizovaného zločinu na území státu, zejména pro hodnotící zprávu OCTA.

☛ Vzdělávání a prevence

Zaměstnanci veřejné správy, zejména ti s rozhodující pravomocí, jsou potenciálně ohroženou skupinou ze strany organizovaného zločinu. Řada zaměstnanců veřejné správy má malé povědomí o rizicích organizovaného zločinu. Z hlediska zvýšení bezpečnosti státní správy před infiltrací organizovaným zločinem bude vhodné zavést vzdělávání jejích zaměstnanců o rizicích organizovaného zločinu a prevenci před touto formou kriminality.

Boj s organizovaným zločinem kladé značné nároky na odborné znalosti příslušníků Policie České republiky, a to nejen policistů přímo vyčleněných na boj s touto kriminalitou. Z uvedeného důvodu je nezbytné pokračovat v intenzivním využívání modelu výuky profesionálním pedagogem (zaměstnancem školy) specializovaným na určitou oblast ohroženou organizovaným zločinem za současné přítomnosti přizvaného odborníka z řad policie (popř. jiné příslušné instituce) podle vyučovaného tématu. Takto bude nadále zajištěna jak dostatečná pedagogická, tak odborná a praktická úroveň výuky a její využitelnost v boji s organizovaným zločinem. V rámci efektivního využívání finančních prostředků bude vhodné rozvíjet spolupráci s civilními školami s tím, že některé oblasti vzdělávání budou zajišťovány civilním školstvím.

U nově přijímaných příslušníků specializovaných útvarů Policie ČR je nutno klást důraz na odpovídající stupeň dosaženého vzdělání a na dostatečnou profesní způsobilost.

Organizovaný zločin využívá moderní technologie pro řízení svých aktivit i jako prostředek pro nové formy trestné činnosti (například internetová kriminalita). Bezpečnostní složky státu musí věnovat patřičnou pozornost této kriminalitě. Je nezbytné, aby měly vedle patřičného technického vybavení také dostatek expertů. Lze předpokládat, že v blízké budoucnosti se bude zvyšovat význam policejních expertů na odhalování internetové kriminality, stejně tak odborníků na forenzní analýzu zadržovaných počítačů, nosičů, mobilních telefonů atd. Nedostatek těchto expertů by vážným způsobem ohrozil vyšetřování trestné činnosti páchané pomocí moderních komunikačních prostředků.

Je nutné nadále v maximální míře využívat existující možnosti vzdělávání expertů z řad Policie ČR, Ministerstva vnitra a dalších relevantních složek v zahraničí. V této souvislosti lze např. zmínit kurzy a semináře, pořádané organizacemi CEPOL (Evropská policejní akademie) či MEPA (Středoevropská policejní akademie). Z hlediska zvýšení efektivity boje s organizovaným zločinem je žádoucí tyto možnosti nadále rozšiřovat.

Stejně tak bude nezbytné další **vzdělávání státních zástupců a soudců o problematice boje proti organizovanému zločinu**.

Konkrétní úkoly:

11.1. Vzdělávání zaměstnanců veřejné správy o rizicích organizovaného zločinu.

11.2. Specializované vzdělávání zástupců orgánů zabývajících se prosazováním práva o problematice organizovaného zločinu.

☛ Specializovaný výzkum

V boji s organizovaným zločinem je nutné neopomíjet **oblast výzkumu**, který může například usnadnit poznání metod organizovaného zločinu a **snížit technologický náskok skupin organizovaného zločinu**. Je nutné sledovat nové aktivity organizovaného zločinu, který v některých státech Evropské unie působí v oblastech, které v České republice doposud tímto zločinem postižené nejsou (v tomto směru lze zmínit např. rozsáhlé případy zpronevěry finančních fondů veřejných i soukromých nemocnic organizovaným zločinem v Itálii nebo nelegální zpracování průmyslového odpadu italskou mafií). Klíčové je přesně specifikovat zaměření a cíle výzkumu tak, aby výstupy byly využitelné pro konkrétní využití v praxi.

Ve výzkumu metod, forem a prostředků organizovaného zločinu existují možnosti zlepšení stávající **spolupráce s akademickou sférou a nevládními organizacemi**, včetně prohloubení koordinace vzájemných aktivit. V převážné míře jsou uskutečňovány pouze dílčí výzkumné projekty s participujícími partnery.

Konkrétní úkoly:

12. Navázání dlouhodobější spolupráce s akademickou obcí v oblasti výzkumu metod, forem a prostředků organizovaného zločinu.

3. Závěr

Práce na plnění Koncepce již byly zahájeny a předpokládá se, že úkoly budou v tomto roce důkladněji rozpracovány. V březnu roku 2009 předloží Ministerstvo vnitra informaci o plnění úkolů, vyplývajících z tohoto dokumentu.

Pilotní projekt práce s rodinou v Plzeňském kraji

„Všechny šťastné rodiny jsou si podobny, každá nešťastná rodina je nešťastná po svém.“

(Lev Nikolajevič Tolstoj)

Na počátku realizace projektu sociální prevence Plzeňského kraje bylo hledání. Hledání projektu, který by pomohl v kraji proloubit terénní práci s rodinou v případě individuální nápravy rodinných vztahů.

Hledali jsme finanční zdroje, které by umožnily, aby se mohl realizovat projekt, který svojí časovou a personální náročností spadá mezi nákladnější. Hledali jsme variantu co nejlepší struktury rozsáhlého projektu, která by odpovídala potřebám klientů v rámci kraje. Snažili jsme se najít odborné konzultanty a vybrat regiony, kde se jeví nejvýraznější potřeba práce s ohroženými rodinami.

Hledali jsme nestátní organizaci, která by nám pomohla projekt nastavit, takovou, která umí s rodinou pracovat a má zároveň v této oblasti dostatek zkušeností i odborné pracovníky, kteří by byli ochotni se na vytvoření projektu podílet.

Na základě této snahy vznikl počátkem roku 2007 projekt „**Sanace rodin ve vybraných regionech Plzeňského kraje**“ (dále „Sanace“). Náplní projektu je práce s rodinou, podporuje její fungování bez potřeby vyčleňování některého člena rodiny, který vybočuje svým chováním z běžné normy. Takováto práce s rodinou může mít různé formy – od běžné podpory zaškoleného dobrovolníka po nutnost terapie, poskytované specializovaným odborníkem celé rodině nebo některému z jejích členů v domácím či jiném prostředí.

Projekt realizoval Plzeňský kraj ve spolupráci s Probační a mediální službou a Správou Západočeského kraje Policie ČR po odborné konzultaci s občanským sdružením Střep, které se dlouhodobě zabývá touto problematikou. Jako dodavatelské organizace se do projektu zapojily tři neziskové subjekty – Občanské sdružení Ponton z Plzně, Diakonie ČCE – středisko v Rokycanech a Občanské sdružení Kotec z Tachova. Kraj následně podal na odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra žádost o dotaci ze státního rozpočtu do „Programu prevence kriminality na místní úrovni – Partnerství 2007“. Republikový výbor pro prevenci kriminality poskytl na základě podané žádosti Plzeňskému kraji dotaci ve výši 638 tisíc korun, kterou Plzeňský kraj doplnil ze svého rozpočtu částkou 161 tisíc Kč. Projekt „Sanace rodin ve vybraných regionech Plzeňského kraje“ se tak mohl začít realizovat.

Projekt „Sanace“ je pilotním projektem svého druhu realizovaným na území kraje. Jeho účelem je nastartovat proces sanace rodin v Plzeňském kraji na bázi vzájemné spolupráce mezi neziskovým sektorem, školskými zařízeními, obcemi, Probační a mediální službou, Policií České republiky, Plzeňským krajem, případně dalšími subjekty. Výchozí hypotézou je snaha automaticky nekriminlizovat nezletilé a mladistvé ze sociálně narušených rodin, ale individuálním přístupem jim včas poskytnout konkrétní pomoc.

Hlavním cílem projektu je prevence snížení počtu předeliktvenního, deliktvenního či kriminálního chování dětí a mládeže, čehož je možné dosáhnout specifickou prací s ohroženými dětmi a mládeží v součinnosti s odbornou intervencí do jejich rodin. Vycházíme z předpokladu, že včasná podpora fungování rodiny, komunikace v ní, nácvik sociálních dovedností i nácvik adekvátního chování v modelových situacích jsou nejlepší prevencí před potenciálně kriminální činností dětí a mládeže.

Cílovou skupinou jsou nezletilé děti a mladiství, kteří mají problém s předeliktvenním či deliktvenním chováním, nebo chováním, které by bylo kvalifikováno jako trestný čin, pokud jmenovaní dovršili věku zletilosti. Sekundárně může mít tento projekt vliv

nejen na rodinu s výše zmíněnými dětmi a mládeží, ale i z hlediska prevence kriminality na celý dotčený region.

Klienti projektu „Sanace rodin ve vybraných regionech Plzeňského kraje“ do něj byli v roce 2007 zapojováni ve spolupráci s poskytovateli služeb v rámci projektu, s výchovnými pracovníky škol, orgánů sociálně-právní ochrany dětí, Probační a mediální službou, vlastní depistáží dodavatele, na základě osobních návštěv rodin apod. Nutno říci, že během realizace projektu se potvrdilo, že role orgánů sociálně-právní ochrany dětí a škol je klíčová.

Na základě zkušeností externích konzultantů a pracovníků Odboru sociálních věcí a zdravotnictví Krajského úřadu Plzeňského kraje byly pro realizaci projektu vytipovány jako nejvhodnější oblasti Tachovska, Stříbrska, Plzeňska a Rokycanska.

Během roku 2007 prošlo projektem přes 33 rodin a 45 klientů, kteří byli do projektu doporučení buďto orgány sociálně-právní ochrany dětí, školami, Probační a mediální službou, nebo vlastní terénní prací dodavatelských organizací. Účast klienta na programu byla zcela dobrovolná, bylo jen na klientovi, zda ho tato služba osloví a zaujme a zda využije nabídky některé z organizací. U části rodin se kladné výsledky práce sociálních pracovníků dostavily poměrně rychle, s dalšími rodinami je potřeba v práci pokračovat i v následujícím roce, neboť výsledný efekt se může ukázat až v dlouhodobějším časovém horizontu.

Projekt „Sanace“ naplnil cíle, které si stanovil např. počtem realizovaných služeb a oslovených rodin. Ověřil také počáteční premisy – potvrdilo se, že detailní práce s rodinou v kraji je potřebná a vítaná nejen klienty, ale i dalšími organizacemi. Je zřejmé, že včasná práce s rodinou např. několikrát v týdnu v jedné rodině, může mnohdy odvrátit rozpad rodinných vztahů. Prokázalo se, že intenzivní práce s rodinou či jedincem je časově, personálně, kvalifikačně a finančně velmi náročná a je třeba, aby se na ní podíleli sociální pracovníci s dostatečným odborným vzděláním a znalostmi.

Projekt během uplynulého roku zaujal také další instituce, které nabídlý pomoc s jeho realizací pro další roky. Namátkou lze uvést Kojenecký ústav Plzeň, Středisko výchovné péče Domažlice, Člověk v tísni, o. p. s., společnost při České televizi, aj.

Vzhledem k úspěšnosti projektu připravil Plzeňský kraj v roce 2007 další etapu a opět podal žádost na Ministerstvo vnitra o dotaci na rok 2008. Cílem druhé etapy je pokračování sanačních služeb, rozšíření regionální působnosti projektu a hlavně institucionalizování vzniklých sanačních služeb tak, aby mohly od roku 2009 fungovat samostatně, bez podpory Plzeňského kraje a Ministerstva vnitra, buď jako aktivizační sociální služby, nebo s podporou měst a obcí. To Plzeňskému kraji umožní věnovat se od roku 2009 dalším prioritám v oblasti preventivní politiky kraje.

Realizace projektu „Sanace“ v roce 2007 vyžadovala značné úsilí všech zainteresovaných. Je tedy třeba poděkovat všem, co se na přípravě a realizaci pilotního projektu podíleli, za jejich nadšení a vytrvalost, zvláště když v počátcích nevěděli, zda jejich práce bude mít očekávané výsledky a úspěch. Poděkování samozřejmě patří i odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra a představitelům Plzeňského kraje za finanční podporu projektu, bez níž by nebylo možno jej realizovat, a jmenovitě pracovníkovi Odboru sociálních věcí a zdravotnictví Krajského úřadu Plzeňského kraje Mgr. Filipovi Zapletalovi, který jako manažer prevence kriminality kraje projekt „Sanace“ koordinoval a podílel se na jeho celé realizaci.

Bc. Erika KUNEŠOVÁ,
vedoucí Odboru sociálních věcí a zdravotnictví
Krajského úřadu Plzeňského kraje
Převzato z informačního servisu